

Bukovinian State
Medical University

ВДНЗ України «Буковинський
державний медичний університет»

Ștefan cel Mare University
of Suceava

Сучавський університет імені
Штефана чел Марє

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК ТА ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ

AKTUALINI PYTANNIA SUSPILINIH
NAUK TA ISTORII MEDITSINI
(APSNIM)

CURRENT ISSUES OF SOCIAL
STUDIES AND HISTORY OF
MEDICINE

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК
И ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ

ENJEUX ACTUELS DES SCIENCES
SOCIALES ET DE L'HISTOIRE DE
LA MEDECINE

Спільний українсько-румунський науковий журнал
Joint Ukrainian-Romanian scientific journal

2018, 2 (18)

<i>Журнал засновано в 2013 р. Перереєстровано 27.07.2015 р. у Міністерстві юстиції України (Свід. № 21495-11295ПП – Сер. КВ)</i>	<i>Journal started publishing in 2013 year. Re-registered in the Ministry of Justice of Ukraine 27.07.2015 p (Cert.of registr. № 21495-11295ПП – Ser. KB)</i>
<i>Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з історичних (Наказ МОН України № 515 від 16.05.2016р.) та філологічних наук (Наказ МОН України № 1222 від 07.10.2016 р.)</i>	<i>Journal is on the List of Scientific Professional publication of the Ministry of Education and Science of Ukraine, entitled to publish main results of dissertations in different fields of Historical sciences (order № 515 of 16.05.2016) and Philological sciences (order № 1222 of 07.10.2016)</i>

President: Dr. of Medicine, Prof. **Taras Boychuk** (Bukovinian State Medical University)

Editors-in-Chief: Dr. of History, Prof. **Stefan Purici** (Ștefan cel Mare University of Suceava)
Dr. of History, Prof. **Antoniuy Moysey** (Bukovinian State Medical University)

Executive Editors: Ph.D., Assoc. Prof. **Antonina Anistratenko**, responsible for the electronic version of the journal
Ph.D., Lecturer **Lilia Roman** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Harieta Mareci Sabol** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Editors Assistants: Ph.D., Associate Prof. **Inha Tymofijchuk** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Vasile M. Demciuc** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Executive secretaries: Lecturer **Iryna Kaizer**, Lecturer **Tetyana Nykyforuk**

Responsible for the electronic version on the OJS platform and DOI identifier: Liliya Petrichko
Responsible for the Bibliographic description of the references: Svitlana Tulevska

INDEXING: Index Copernicus – 73,78 (2016) | Infobase Index – 2,8 (2016) | MIAR – 2,8 (2016) | SRJIF – 3,98 (2017) | JICIndex – 0,110 (2017)

Journal was registered in the international scientometric and bibliographical database Index Copernicus, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Ulrichs Web, Erih Plus, Scientific Indexing Services, eLibrary, Index of Turkish Education, Infobase Index, OAJI, World Cat, Directory of Research Journals Indexing (DRJI), Sherpa/Romeo, Scientific Journal Impact Factor (SJIF), Information Matrix for the Analysis of Journals (MIAR), Journals Factor (JF), International Institute of organized research (I2OR), Journals Impact Factor, International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF), Rootindexing, Science Research Journal Impact Factor (SRJIF), JICIndex, was published in database: Google Scholar, SCIARY WorlWide Elibrary (SUA), Central and Eastern European Online Library (Germany).

Editorial Board:**Social sciences:**

Associate Prof. **Gennadii Kazakevych**, Dr. of History, Taras Shevchenko Kyiv National University (Ukraine);
 Prof. **Michel Kerautret**, Dr. of History, Ecole des Hautes études en sciences sociales (Paris, France);
 Prof. **Zenon Kohut**, Dr. of History, Alberta University (Edmonton, Canada);
 Prof. **Oleksandr Kurochkin**, Dr. of History, M. Rylskiy Institute of Art, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Chief Research Worker **Elisaveta Kvilincova**, Dr. of History, Institute of Cultural Heritage, Academy of Sciences (Chisinau, R. Moldova);
 Prof. **Yuri Makar**, Dr. of History, Academician of the Ukrainian Academy of History, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Senior Research Associate **Paul Meerts**, Dr. of History, Institute of International Relations Clingendael (The Hague, Netherlands);
 Prof. **Olimpia Mitric**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Georghe Onișor**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Associate Prof. **Florin Pintescu**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Academician **Stepan Pavliuk**, Dr. of History, Director of the Institute of Ethnology, Academy of Sciences (Ukraine);
 Academician **Anna Skrypyk**, Dr. of History, Director of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Prof. **Andrzej Wawryniuk**, Dr. of History, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Cholmie (Poland);
 Prof. **Vitaliy Dokash**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Mychailo Marchuk**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Sorin Tudor Maxim**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Diego Sanches Mecka**, Dr. of Philosophy, National University of Distance Education (Madrid, Spain);
 Assoc. Prof. **George Neamtu**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Ivan Ostaschuk**, Dr. of Philosophy, Bukovinian State Medical University, M.P. Dragomanov National pedagogical University (Ukraine);
 Assoc. Prof. **Bogdan Popoveniuc**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Nina Zoriy**, Ph. D. of Philosophy, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Bertrand Badiou**, Dr. Of Philosophy, Ecole normale supérieure (Paris, France);
 Prof. **Piotr Borek**, Dr. of Philology, Head of the Polish Philology Institute Krakiv Pedagogical University (Poland);
 Prof. **Mircea A. Diaconu**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Evelina-Mezalina Graur**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Adam Falowski**, Dr. of Philology, Head of the East Slavic Philology Institute Jagiellonian University (Poland);
 Prof. **Roma Franko**, Dr. Of Philology, University of Saskatchewan (Canada);
 Assoc. Prof. **Simona-Aida Manolache**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Hanna Martynova**, Dr. of Philology, Bohdan Chmelnytskyi Cherkasy National University (Ukraine);
 Prof. **Nagy Rodica-Măriora**, Dr. of Filology, Head of the Scientific library in Ștefan cel Mare University of Suceava;
 Prof. **Antoaneta Olteanu**, Dr. of Philology, Bucharest University (Romania);
 Assoc. Prof. **Oleksandr Rak**, Ph. D. of Philology, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Nataliya Rusnak**, Dr. of Philology, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Chief Research Worker **Anna-Maria Sorescu-Marinkovich**, Dr. of Philology, Balkan Institute at Serbian Academy of Sciences and Art (Belgrad);
 Assoc. Prof. **Nadia Laura Serdenciuc**, Dr. of Educational Sciences, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania).

History of medicine:

Assoc. Prof. **Carmen Cornelia Bălan**, Dr. of Psychology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Vasyl Cheban**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Dr. med. Dipl.-Psych, MBA, **Gerhardt Dammann**, Chief of Psychiatrische Klinik Münsterlingen and the psychiatric services Thurgau (Switzerland);
 Prof. **Alexander Fediv**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Oleksandr Ivashiuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Yuzef Podguretski**, Dr. of Psychology, Opole University (Poland);
 Prof. **Alfred Prits**, Dr. of Psychology, Pres. of World Psychology Union, Head of Psychotherapy and Psychoanalysis Institute in Vienna (Austria);
 Prof. **Viktor Tashchuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Dmytro Tyntyuk**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova);
 Prof. **Bohdan Vasylevskiy**, Dr. of Medicine, Chief of Psychosomatik Institute (Warsaw, Poland);
 Prof. **Konstantin Yetso**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova).

Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія "Історичні науки" || Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukrainian-Romanian scientific journal. Series "Historical science"/ Редколегія: Т. Бойчук, Ш. Пуріч, А. Мойсей. Чернівці–Сучава: БДМУ. 2018. № 2 (18). 149 с.

ISSN: 2311-9896; EISSN 2411-6181

The actual problems of world history, history of Ukraine, history of religion, ethnogenesis and traditional culture of peoples, archeology, philosophy, linguistics, literature and history of medicine are investigated in the journal. The journal is the international edition according to the sphere of extension and geography of the authors.

The publication is aimed at the higher educational institutions, academic institutes, and cultural institutions staff.

ББК 60я53+5г.я43

The journal is published in paper and electronic version with the resolution of the academic council of Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University" (Decision № 6. Date 22.02.2018).

The authors are responsible for the selection, accuracy of given information, citations, proper names, geographical names and other data.

Publishing: 2-4 issues a year. Languages: Ukrainian, Russian, English, French.

Address: Ukraine, 58000, Chernivtsi, Heroiv Maidanu str., 3, Department of Social Sciences and Ukrainian Studies.
 Tel.: (0372) 520871. **E-mail:** snim@bsmu.edu.ua; society@bsmu.edu.ua

The electronic version of the journal is available on the Web sites: <http://apsnim.bsmu.edu.ua>; <http://doaj.org> (Directory of Open Access Journals); <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (Scientific periodicals of National V. Vernadskij library web-site); <http://scholar.google.com.ua> (Google Scholar); <http://e-apsnim.bsmu.edu.ua> (OJS).

**НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА “УКРАЇНСЬКА МОВА
ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ”:
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПІДХІД**

Лариса ШУТАК, Галина НАВЧУК,
ВДНЗ України «Буковинський державний
медичний університет», Чернівці (Україна)
society@bsmu.edu.ua; navchuk.galina@bsmu.edu.ua

**EDUCATIONAL DISCIPLINE “UKRAINIAN LANGUAGE
FOR PROFESSIONAL USE”: HISTORICAL AND
METHODOLOGICAL APPROACH**

Larysa SHUTAK, Halyna NAVCHUK,
Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State
Medical University», Chernivtsi (Ukraine),
ORCID ID 0000-0001-8038-4080, RESEARCHER ID S-61-30-2016
ORCID ID 0000-0002-4624-1796, RESEARCHER ID S-61-40-2016

Лариса Шутак, Галина Навчук. Учебная дисциплина “Украинский язык по профессиональному направлению”: историко-методологический подход. Цель исследования. В статье рассматривается период зарождения и развития одной из ключевых учебных дисциплин гуманитарного блока «Украинский язык профессионального направления». Особую актуальность и вес приобретает издание национальных учебников. **Методология исследования.** В статье использованы описательный метод, метод сопоставления, методики исторического анализа. **Научная новизна.** Впервые сделана попытка проанализировать развитие учебной дисциплины «Украинский язык профессионального направления» через призму изучения издательской деятельности кафедры общественных наук и украиноведения Высшего государственного учебного заведения Украины «Буковинский государственный медицинский университет». **Выводы.** Активное издание преподавателями кафедры общественных наук и украиноведения ВДНЗ Украины «Буковинский государственный медицинский университет» учебников и пособий по украинскому языку профессионального направления, использование которых предусмотрено и в процессе аудиторной, так и при самостоятельной внеаудиторной работы, всегда соответствовало новым образовательным тенденциям и создавало у студентов необходимую мотивацию к обучению, обеспечивало его непрерывность, особенно с учетом их мобильности.

Ключевые слова: украинский язык профессионального направления, деловой украинский язык, учебные пособия, национальный учебник.

Вступ. Мова – це знаряддя інтелектуального й естетичного освоєння світу, навчання, виховання, саморозвитку та самовираження особистості. Тому мовне питання – важлива складова національної ідеології.

Зважаючи на найновіші законодавчі документи щодо впровадження державної української мови в усі сфери життя, особливої актуальності набуває стратегія мовної підготовки майбутніх спеціалістів, які, дбаючи про фахове зростання, кар’єру, повинні досконало володіти державною мовою, культурою ведення полеміки, дискусій, вміти грамотно й точно висловлювати свої думки, знати мову свого фаху.

Вивчати українську мову у вищих навчальних закладах України (у тому числі вищих медичних закладах освіти) розпочали з 1993 року, а поштовхом стало активне впровадження української мови в усі сфери суспільного життя, зокрема у медичне наукове й офіційне мовлення, після проголошення незалежності України. Адже володіння правилами і нормами української літературної мови, мовна культура є необхідним складником будь-якого фаху, особливо лікарського. Від мистецтва лікаря спілкуватися залежать результати лікування, оскільки

медична практика доводить, що слово може не тільки викликати функціональні зміни в організмі, але і вбити людину в буквальному сенсі слова. Тому лікар має володіти культурою мовлення, вміти легко добирати мовностилістичні засоби і прийомі відповідно до умов і цілей спілкування, передаючи певний психокультурний контекст. Саме такі міркування стали стрижнем для впровадження дисципліни «Ділова українська мова» (форма підсумкового контролю – диференційований залік, з 2002 року – перевідний іспит), яка не дублювала шкільного курсу української мови, але цілком базувалася на ньому.

Історіографія питання. Грунтовні теоретичні та практичні аспекти вивчення фахового мовлення як лінгвістичного феномену висвітлено у наукових працях багатьох мовознавців, зокрема Бабич Н.Д., Кияка Т.Р., Лейчика В.М., Лотте Д.С. та ін. Історія дослідження української мови за професійним спрямуванням у плані видавничої діяльності мало досліджена. Найбільш ґрунтовними є дослідження Золотухіна Г.О. і Литвиненко М.П.¹, Глущик С.В., Дяк О.В., Шевчук С.В.², Зубкова М.С.³

¹ Zolotukhin H.O., Lytvynenko N.P., Misnyk N.V. Fakhova mova medyka: Pidruchnyk [Professional Language Physician: Tutorial], K.: Zdorovia, 2001, 392 p. (in Ukrainian).

² Hlushchuk S.V., Dyiak O.V., Shevchuk S.V. Suchasni dilovi papery: Navch. posibnyk dlia vyshchychk ta serednykh spets. navch. Zakladiv [Modern business papers: Teach. manual for high and medium specialist. tutor establishments - 3rd form., Reworked. and complemented], 3-ye vyd., pererobl. i dopovn., K.: A.S.K., 2002, 400 p. (in Ukrainian).

³ Zubkov M. Suchasna dilova mova za profesiinym spriamuvanniam [Modern business language for professional orientation], 2-e vyd., vypr. y dop., Kh.: Fakt, 2006, 496 (in Ukrainian).

Окремі аспекти цієї тематики висвітлено у наукових роботах ректора БДМУ, проф. Бойчука Т.М. та завідувача кафедри суспільних наук та українознавства, проф. Мойсея А.А.⁴ Про особливості розвитку навчальних дисциплін на кафедрі суспільних наук та українознавства БДМУ йдеться також у кафедральній монографії на тему: «Українознавство в системі вищої медичної освіти»⁵. З 2014 року на кафедрі суспільних наук та українознавства публікується спільний україно-румунський науковий фаховий журнал «Актуальні питання суспільних наук та історії медицини»⁶, в якому започатковано рубрику «Методика викладання у вищій школі», де автори активно досліджують історію розвитку та викладання навчальних дисциплін, що викладаються в медичних вишах. Такі дослідження активізують науково-методичну роботу, допоможуть у подальшому забезпечити безперервний процес упровадження новітніх інноваційних технологій навчання, задовольнять жваву дискусію науковців щодо пошуків й упровадження сучасних цілей та методів навчання.

Методичне та навчальне забезпечення навчальної дисципліни в БДМУ. Історія розвитку. На початкових етапах основний акцент під час викладання цієї дисципліни робився на розгляді особливостей офіційно-ділового стилю та формулярів документів, хоча згодом стало зрозумілим, що обмежуватися лише вивченням офіційно-ділового мовлення не варто, навпаки, треба більше уваги приділяти опануванню медичної термінології, особливостям культури мовлення медичних працівників, зважати на типи спілкування у різних комунікативних ситуаціях.

Після жвавих дискусій було вирішено змінити акценти у роботі навчальної програми дисципліни. Основним завданням опанування студентами «Ділової української мови» стало формування мовної особистості спеціаліста, здатної до розв'язання різноманітних комунікативних завдань у всіх актуальних сферах спілкування (науково-навчальній та офіційно-діловій). Будь-якому фахівцеві, зокрема лікареві, крім умінь складати і сприймати (читати) різноманітні документи (у тому числі професійні), треба: 1) володіти культурою конструктивного діалогу та полілогу; 2) вміти сприймати, відтворювати готові та створювати наукові фахові тексти як необхідний контекст використання термінологічної лексики. У роботі з текстами цього типу набуваються навички інформативного аналізу і синтезу тексту, що готує студентів до опрацювання наукових джерел фахової проблематики; 3) володіти прийомами підготовки і виступу публічного виступу; 4) вміти застосовувати фахову українську термінологію у різноманітних кому-

нікативних процесах; 5) вміти користуватися словниками. У зв'язку з цим на практичних заняттях використовується низка спеціальних вправ та тестових завдань, кросвордів (зокрема, переклади з російської на українську мову фахових текстів, редагування речень, наголошування слів, термінів, вибір слова у конкретній мовній (фаховій) ситуації, синтаксичні особливості фахових медичних текстів, правила оформлення ділової та медичної документації), що сприяють розвитку наукового мислення, є показником вільного, досконалого володіння мовним матеріалом.

Для активізації навчального процесу викладачами кафедри суспільних наук та українознавства тоді ще Чернівецького державного медичного університету Ковбан Л.Б., Навчук Г.В у 1996 році було видано перший навчальний посібник «Ділова українська мова»⁷, який складався зі вступу, 13 розділів, де розглядалися теоретичні питання, складні випадки українського правопису, зразки оформлення окремих видів ділових документів. А в 2003 році вийшов друком навчально-методичний посібник «Ділова українська мова» (автори – Шутак Л. Б., Ткач А. В.)⁸, рекомендований до друку Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України як навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації (протокол № 3 від 04.07.2003).

Цей посібник був покликаний надати необхідну допомогу у вирішенні основних завдань мовної комунікації студентів-медиків, призначений як для самостійного опрацювання, так і для роботи в аудиторії. У ньому наведено основні питання до кожної теми, літературу, вправи і методичні поради студенту для самостійної позааудиторної роботи, а також запитання для самоперевірки. Крім того, наведено основні зразки оформлення ділових документів і «Словничок труднощів російсько-українського перекладу».

Після зміни основних завдань навчальної дисципліни постало питання про зміну назви предмета, адже назва «Ділова українська мова» не розкривала глибини змісту матеріалу, що засвоювався студентами. У зв'язку з цим з 2009 року до навчальних програм вищих навчальних закладів України, зокрема й медичних, уведено навчальну дисципліну «Українська мова за професійним спрямуванням» (що замінила предмет «Ділова українська мова»), кінцевою формою контролю якого став державний іспит (2009 – 2010 навчальний рік, з 2011 року – підсумковий модульний контроль). Його мета – формування необхідної комунікативної компетенції у сфері професійного й наукового спілкування в усній і письмовій формах, навичок практичного володіння мовою у

⁴Boichuk T.M., Moisei A.A. Do 70-richchia Bukovynskoho derzhavnoho medychnoho universytetu. Istoriia ta perspektyvy rozvytku kafedry suspilnykh nauk ta ukrainoznavstva [To the 70 th anniversary of Bukovinian State Medical University. History and prospects of the development of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies], Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny: Spilnyi ukrainsko-rumunskiy naukovyi zhurnal [Actual questions of social sciences and medical history: Joint Ukrainian-Romanian scientific journal], Redkolehiia: T. Boichuk, Sh. Purich, A. Moisei, Chernivtsi–Suchava: BDMU, 2014. № 1 (1), P. 7–19 (in Ukrainian);

⁵Ukrainoznavstvo v systemi vyshchoi medychnoi osvity [Ukrainian Studies in the System of Higher Medical Education], Kolektyvna monohrafiia, kafedra suspilnykh nauk ta ukrainoznavstva Bukovynskoho derzhavnoho medychnoho universytetu [Collective monograph, Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of the Bukovinian State Medical University], Za nauk. redaktsiieiu A.A. Moiseia., Chernivtsi: BDMU, 2015, 224 p., P. 121–132 (in Ukrainian).

⁶Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny: Spilnyi ukrainsko-rumunskiy naukovyi zhurnal [Current issues of social studies and history of medicine: Joint Ukrainian-Romanian scientific journal], Redkolehiia: T. Boichuk, Sh. Purich, A. Moisei, Chernivtsi–Suchava: BDMU, 2013–2018, URL: <http://apsnim.bsmu.edu.ua> (in Ukrainian, Russian, English, French).

⁷Kovban L. B., Navchuk G. V. Dilova ukraïns'ka mova: Metodichnij posibnik dlya studentiv pershogo kursu [Business Ukrainian language: Methodical manual for students of the first year], Chernivtsi, 1996, 100 p.

⁸Shutak L. B., Tkach A. V. Dilova ukraïns'ka mova : Navchal'no-metodichnij posibnik dlya studentiv vishih medichnih navchal'nih zakladiv osviti I – IV rivniv akreditatsiyi [Business Ukrainian language: Educational and methodical manual for students of higher medical educational institutions of the I – IV accreditation levels], Chernivtsi, 2003, 176 p.

різних видах мовленнєвої діяльності, підвищення загальнокультурного й інтелектуального рівнів особистості.

Опанування ж мовою спеціальності у вищих навчальних медичних закладах – це насамперед засвоєння наукового стилю як функціонального різновиду національної літературної мови у професійно-клінічному та професійно-науковому аспектах. Це опрацювання нормативних зразків наукових текстів, а також формування вмінь і навичок у таких актуальних видах професійної діяльності, як продукування та компресія наукової інформації у вигляді плану, тез, анотацій, реферату, виступу, доповіді.

Саме тому всю увагу зосереджувалося на оволодінні відповідними даному фаху терміносистемами сучасної української мови, професійною фразеологією, науково-виробничими жанрами й текстами, на шліфуванні культури спілкування, культивуванні доброго мовного смаку, труднощах у використанні фахових стереотипів мовлення, правилах оформлення медичної документації тощо. Тобто пріоритетним був прикладний характер професійного мовлення, адже мова – це не сукупність правил, а система знань, культура співжиття в суспільстві, засіб самоформування й самовираження особистості. При цьому не можна забувати, що в українській державі знання української мови є необхідним елементом кар'єрного зростання, одним із чинників престижності обраного фаху.

Виконуючи основні завдання сучасної системи освіти щодо мовної підготовки та відповідно до законодавчих документів щодо впровадження державної мовної політики, на кафедрі суспільних наук та українознавства Буковинського державного медичного університету ще в 2008 – 2009 навчальному році вийшли друком навчальні посібники *«Українська мова професійного спрямування»* (автори – Л. Б. Шутак, Г. В. Навчук, А. В. Ткач), рекомендований до друку Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації, а також *«Вчимося української»* (автори – Л. Б. Шутак, І. О. Собко, І. В. Нікоряк)⁹, рекомендований до друку Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України як навчальний посібник для студентів-іноземців вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації.

Посібник *«Українська мова професійного спрямування»* призначений сприяти вивченню української літературної мови студентами-медиками, допомогати їм у ґрунтовному засвоєнні основних понять культури мови та культури мовлення, в опануванні мови на рівні фахового спілкування для розширення лексичного й термінологічного запасу та подальшого використання у навчальній і практичній діяльності. Посібник побудовано так, щоб ґрунтовно й послідовно формувати професійні якості майбутніх медичних фахівців, а також сприяти вільному самовираженню особистості в науково-навчальній та офіційно-діловій сферах спілкування, що зрештою, призведе до розширення сфер україномовного спілкування та піднесення престижу літературної

мови як культурного надбання нації, буде утверджувати її державний статус.

Навчальний посібник *«Вчимося української»* призначений для студентів-іноземців (причому різних національностей, оскільки мовою-посередником виступає англійська) вищих медичних закладів (спеціальність „лікувальна справа”, „сестринська справа” (бакалавр)), які вже оволоділи базовою практичною граматику української мови і лексичним мінімумом у межах 1000 – 1500 одиниць. Його призначення – забезпечити формування розмовних навичок у найбільш типових ситуаціях спілкування (*лікар – лікар, лікар – пацієнт, лікар – молодший медичний персонал*), а також розвивати й удосконалювати вміння і навички читання, письма та перекладу. Хоча він націлений на роботу викладача й студента упродовж занять в аудиторії, проте може бути використаний для самостійної роботи студентів у процесі подальшого розширення знань з української мови.

У цілому структура посібника визначена комунікативною метою: поєднання навчальної комунікації (тренувальної) з реальним спілкуванням.

Важливо зазначити, що лексичні та граматичні конструкції, опановані студентами за допомогою посібника, можуть стати основою практичної роботи з адаптованими текстами наукового спрямування у процесі вивчення інших медичних дисциплін, а також у спілкуванні з пацієнтами під час проходження клінічної практики в лікувальних закладах України.

Пропонований навчальний посібник допоможе практичному оволодінню українською мовою іноземними студентами, розширить їхні знання з основ української медичної термінології та культури мовлення лікаря.

Оскільки пріоритетним у викладанні української мови за професійним спрямуванням є орієнтація на її прикладний характер, демонстрація того, що мова – це не сукупність правил, а система знань, культура співжиття в суспільстві, засіб формування й самовираження особистості, в 2012 році було підготовлено навчальний посібник *«Культура професійного спілкування: контрольні вправи і тестові завдання»* (автори – Л. Б. Шутак, А. В. Ткач, Г. В. Навчук)¹¹. Посібник рекомендовано до друку Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України (протокол № 2 від 26.10.2011). У ньому представлено, крім тестів, тренувальні вправи та завдання різного ступеня складності (в обсязі, розрахованому і на роботу студентів в аудиторії, і на їх позааудиторну роботу), підібрано тексти пізнавально-повчального характеру, що пробуджують патріотичні почуття, а також тексти, що демонструють культуру спілкування у типових і нетипових ситуаціях тощо. Зазначимо, що їхнє виконання передбачає глибоке знання теоретичного матеріалу, використання навичок, здобутих раніше, а також потребує аналітичного мислення й творчості.

Виходячи із розуміння того, що вивчення особливої культури мовлення медика, з'ясування основних аспектів усного спілкування, уміння втілювати будь-яку соціально чи професійно важливу інформацію у

⁹ Shutak L. B., Navchuk G. V., Tkach A. V. Ukrayins'ka mova profesijnogo spryamuvannya: Navchal'no-metodichnij posibnik dlya studentiv vishih medichnih navchal'nih zakladiv osviti I – IV rivniv akreditatsiyi [The Ukrainian language of professional orientation: Educational and methodical manual for students of higher medical educational institutions of the I - IV accreditation levels], Za red. G. V. Navchuk, Chernivtsi, 2008, 444 p.

¹⁰ Shutak L. B., Sobko I. O., Nikoryak I. V. Vchimosya ukrayins'koyi: Navchal'nij posibnik dlya studentiv vishih medichnih navchal'nih zakladiv osviti I – IV rivniv akreditatsiyi [We study Ukrainian: A manual for students of higher medical education institutions of the I - IV accreditation levels], Chernivtsi, 2009, 231 p.

¹¹ Shutak L. B., Tkach A. V., Navchuk G. V. Kul'tura profesijnogo spilkuvannya: kontrol'ni vpravi i testovi zavdannya: Navch. posibnik dlya studentiv vishih navchal'nih zakladiv I – IV rivniv akreditatsiyi [Culture of professional communication: control exercises and test tasks: Teaching. a manual for students of higher educational institutions of the I - IV accreditation levels.], Chernivtsi, 2012, 182 p.

відповідну мовну форму – одна з вузлових проблем фахової підготовки медиків, та виконуючи основні завдання сучасної системи освіти, в 2014 році було видано навчальний посібник *«Культура усного спілкування медичного працівника»* для студентів вищих медичних закладів III – IV рівнів акредитації (Чернівці, 2014. – 175 с.) (автори – доценти Л. Б. Шутак, Г. В. Навчук)¹² (Рекомендовано до друку Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (протокол № 1/11-10147 від 02.07.2014)). У ньому висвітлено теми, що репрезентують основні засади культури професійного спілкування, значення слова в процесі спілкування в різноманітних комунікативних ситуаціях, особливості вербального та невербального вираження думок, культуру усного спілкування у діловій сфері, під час проведення диспуту, дискусії, публічного виступу тощо. Пропонований посібник допоможе студентам-медикам, інтернам, слухачам школи молодого викладача опанувати необхідні мовленнєві знання і щоденно втілювати їх у практику, досягти бездоганного рівня володіння мовою фаху, набути навичок вільного самовираження у професійній сфері.

У 2017 році вийшов друком національний підручник *«Українська мова за професійним спрямуванням»*, (співавтори доценти кафедри суспільних наук та українознавства Шутак Л. Б., Навчук Г. В.)¹³. Національний підручник укладено відповідно до освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм підготовки фахівців медичної спеціальності та згідно з сучасними компетенціями викладання української мови за професійним спрямуванням. У ньому подано відомості про лексичний, морфологічний і синтаксичний аспекти професійної мови медичних працівників, розглянуто інформацію про комунікативні ознаки культури усного й писемного фахового мовлення лікаря, висвітлено вимоги щодо складання й оформлення медичної документації.

Отже, високий рівень фахової підготовки підкріплюється потребою, умінням і готовністю кожного свідомого суб'єкта до оновлення та поповнення знань упродовж усього життя. Далеко не останнє місце у формуванні такої особистості належить мовній підготовці, що є складовою комплексною як гуманітарної підготовки студентів медичних і фармацевтичних вишів, так і невід'ємною складовою їх професіограми. Активне видання викладачами кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет» підручників і посібників з української мови за професійним спрямуванням, використання яких передбачено і в процесі аудиторної, і під час самостійної позааудиторної роботи, завжди відповідало новітнім освітнім тенденціям та створювало у студентів необхідну мотивацію до навчання, забезпечувало його безперервність, особливо з урахуванням їх мобільності. Крім того, саме завдяки значному видавничому доробку співробітників згаданого вишу можна простежити історію змін завдань і цілей мовної підготовки майбутніх медичних фахівців, а відповідно зрозуміти структуру і зміст теперішньої навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

Larysa Shutak, Halyna Navchuk. Educational discipline «ukrainian language for professional use»: historical and methodol-

ogical approach. The aim of the study. The article deals with the period of origin and development of one of the most important humanitarian section educational disciplines «Ukrainian language for professional use». The modern vision of the educational process changes its vector from «education as teaching» to the prospect of «education as study», where the main role is given to the student. In this context, there is observed the modern issue of educational tasks and objectives, the structure of each individual discipline, in particular, the Ukrainian language by professional use, the unification of its content (from the transformation of the discipline «Business Ukrainian language» (from 1993 to 2009) to the introduction of a new discipline «Ukrainian language for professional use» (from 2009 to this day). Therefore, it appears the great necessity getting new textbooks, educational and teaching manuals and especially the publication of national textbooks for medical students. **Methods of research** are such: descriptive - for describing the main tasks, methods and techniques in the study process of the discipline «Ukrainian language in a professional use»; comparison - for analysis, synthesis and generalization of the main problems concerning publishing activity, as well as the processes taking place during the study of the «Ukrainian language for professional use»; methods of historical analysis - the discipline is considered from the period of time from the introduction to study-plan producing (1993) up to current time. **Scientific novelty.** For the first time, was made an attempt to analyze the development of the academic discipline «Ukrainian language for professional use» through the prism of the publishing activity of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies at the Higher State Educational Establishment of Ukraine «Bukovinian State Medical University». **Conclusions.** The publication of textbooks and manuals, which might be used as in study process in the classroom as for independent selfstuding, will create the necessary motivation for learning, especially allows the possible student's mobility, what turns it into the latest educational trends.

Key words: Ukrainian language for professional use, business Ukrainian language, textbooks, national textbook.

Шутак Лариса – кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет», автор близько 160 праць наукового, навчально-методичного та публіцистичного характеру, з яких 1 монографія, 3 розділи до двох колективних монографій, 5 навчальних та навчально-методичних посібників з грифом МОН та МОЗ України, 1 національний підручник. Коло наукових інтересів: категоріальна граматики української мови, порівняльне мовознавство, українська медична термінологія, лінгвопсихологія, українознавство в системі вищої освіти.

Shutak Larysa – Candidate of Philology, Associate Professor of Department of Social sciences and Ukrainian Studies of HSEE of Ukraine «Bukovinian State Medical University»; she is the author of about 160 scientific, educational and critical publications, including 1 monograph, 3 sections in 2 monographs, 5 educational and teaching issues, which was approved by the Ministry of Education of Ukraine and the Ministry of Health of Ukraine, 1 national textbook. Research interests: Ukrainian, linguistics and cultural studies, problems of the research of Ukrainian medical terminology, the national language education in universities, categorial Ukrainian grammar.

Навчук Галина – кандидат філологічних наук, доцент кафедри суспільних наук та українознавства Буковинського державного медичного університету, автор близько 140 праць наукового, навчально-методичного та публіцистичного характеру, з яких 1 монографія, 3 розділи до двох колективних монографій, 5 навчальних та навчально-методичних посібників з грифом МОН та МОЗ України, 1 національний підручник. Коло наукових інтересів: українознавство в системі вищої освіти, проблеми впорядкування української медичної термінології, культура мовлення медичного працівника, національно-мовне виховання у ВНЗ, категоріальна граматики української мови.

Navchuk Halyna – Candidate of Philology, Associate Professor of Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of HSEE of Ukraine «Bukovinian State Medical University»; she is the author of about 140 scientific, educational and critical publications, including 1 monograph, 3 sections in 2 monographs, 5 educational and teaching issues, which was approved by the Ministry of Education of Ukraine and the Ministry of Health of Ukraine, 1 national textbook. Research interests: Ukrainian, linguistic and cultural studies, problems of the research of Ukrainian medical terminology, the national language education in universities, categorial Ukrainian grammar.

Received: 18.05.2018

Advance Access Published: June, 2018

© L. Shutak, G. Navchuk, 2018

¹² Shutak L. B., Navchuk G. V. Kul'tura usnogo spilkuvannya medichnogo pratsivnika: navchal'nij posibnik dlya studentiv vishih medichnih zakladiv III – IV rivniv akreditatsiyi [The culture of oral communication of a medical worker: a manual for students of higher medical institutions of the III-IV accreditation levels], Chernivtsi, 2014, 175 p.

¹³ Ukrayins'ka mova (za profesijnim spryamuvannjam): pidruchnik [Ukrainian language (for professional orientation): textbook], S. M. Lutsak, N. P. Litvinenko, O. D. Turgan, Navchuk G. V., Shutak L. B. ta in.; za red. S. M. Lutsak, K.: VSV "Meditsina", 2017, 360 p.